

**ЩОРІЧНИЙ ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КОНКУРС
«КРАЩИЙ ДЕРЖАВНИЙ СЛУЖБОВЕЦЬ»**

Творча робота учасника третього туру
щорічного Всеукраїнського конкурсу
«Кращий державний службовець»
на тему: «Механізм державної політики інноваційного розвитку економіки
України»

Святогор В'ячеслав Валерійович
Головний спеціаліст організаційного відділу
Закарпатської обласної державної адміністрації

_____2017 р.
дата виконання підпис учасник

2017 рік

ЗМІСТ

Вступ.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ.....	5
1.1. Формування та сутність категорії „інновації”.....	5
1.2. Складові державної інноваційної політики.....	7
1.3. Модель реалізації стратегії інноваційного розвитку національної економіки.....	9
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТАНУ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ.....	12
2.1. Оцінка науково-дослідного потенціалу України як основи інноваційного розвитку.....	12
2.2. Аналіз інноваційного розвитку промисловості України.....	13
2.3. Аналіз державної політики інноваційного розвитку України.....	15
2.4 Проблеми та механізм стимулювання інноваційного розвитку економіки України.....	18
РОЗДІЛ 3. МЕХАНІЗМ СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	22
Висновки.....	29
Перелік використаної літератури.....	31
Додатки.....	38

Вступ

Глобальна інноваційна спрямованість економічних процесів актуалізувала питання підвищення ефективності державної інноваційної політики, її адекватності сучасним пріоритетам і проблемам розвитку країни. На сучасному етапі розвитку національної економіки стан регулювання інноваційної діяльності за допомогою ефективного здійснення державної інноваційної політики не відповідає повною мірою вимогам сьогодення. Це пов'язано з тим, що в роки незалежності в Україні постійно реорганізовували органи державної влади, які відповідали за її реалізацію. Зафіксовано значний розрив між інноваційною та іншими видами політики, форми і методи якої в останнє десятиріччя оновлено, а їх застосування в поточній діяльності урядів і бізнесу країн Європи було суттєво інтенсифіковано. *Доцільне і актуальне питання* – систематизація знань, одержаних під час дослідження теоретичних основ державної інноваційної політики, та оцінка результативності її впровадження для здійснення подальших рекомендацій стимулювання розвитку економіки.

Мета роботи – аналіз стану державної інноваційної політики держави та вироблення рекомендацій щодо зростання ефективності її реалізації для національної економіки.

Відповідно до мети дослідження були сформовані такі *завдання*:

1. розкрити зміст і економічну сутність категорії „інновації”;
2. з'ясувати складові державної інноваційної політики;
3. розкрити механізм інноваційного розвитку національної економіки;
4. провести оцінку науково-дослідного потенціалу України;
5. здійснити аналіз інноваційного розвитку промисловості України;
6. провести аналіз державної політики інноваційного розвитку України;
7. розкрити проблеми та механізм стимулювання інноваційного розвитку економіки України;

8. розглянути механізм стимулювання інноваційного розвитку Закарпатської області.

Дослідженню теоретичних та практичних питань державної інноваційної політики присвячено праці зарубіжних і вітчизняних науковців, таких як Волинкіна М. В., Казанцева А. К., Лігоненко Л. О., Мікловда В.П., Полякова О. Ю., Пригожин А.І., Харів П. С. та інші.

Інформаційною базою дослідження є правові та нормативні акти Верховної Ради України, Міністерства освіти і науки України, Державної служби статистики України, монографічна та спеціальна література, статистичні матеріали.

Творча робота має наступну *структуру*: вступ, розділи, висновки, перелік використаної літератури, додатки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

1.1. Формування та сутності категорії „інновації”

Згідно із Законом України „Про інноваційну діяльність”, інновації – новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери [15].

В еволюції підходів до визначення інновацій в економічній літературі можна виділити ряд наступних історичних етапів (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

*Історичні етапи формування теорії інновацій**

Історичний етап	Характеристика
Перший етап (1910 - 1930-ті рр.)	Пов'язаний з іменами Н. Кондратьєва та Й. Шумпетера, відбувається формування основ теорії інновацій: розглядаються питання взаємозв'язку інновацій та довгих циклів, пропонується „технологічне” пояснення довгих хвиль і формуються основні положення теорії інновацій.
Другий етап (1940 – 1960-ті рр.)	Характеризується розвитком окремих, насамперед, макроекономічних ідей, закладених на першому етапі. Наприклад, аналіз зв'язку науково-технічного прогресу і соціуму Дж. Берналом, включення параметра технологій в неокласичні моделі зростання Р. Солоу, розгляд проблеми епохальних інновацій з погляду економічного зростання С. Кузнеця. У цілому другий етап характеризується поступовим проникненням окремих ідей, що розвиваються в рамках неортодоксальної шумпетеріанської теорії економічного розвитку, в пануючу неокласичну традицію.
Третій етап (з середини 1970-х рр.)	Відбувається вибухове зростання кількості публікацій з інноваційної тематики, з'являються нові ідеї, пов'язані, насамперед з розвитком еволюційної теорії, концепцією управління інноваціями, розглядом інновацій на рівні фірм. Третій етап характеризується, в тому числі, наступними досягненнями: пропозиція класифікації інновацій Г. Меншем, розробка моделі S-подібної кривої Р. Фостером, аналіз проблематики кластерів інновацій А. Кляйнкнехтом, розробка концепції індустріальних революцій К. Фріменом, розробка Нельсоном і Уінтером еволюційної економічної теорії, поява робіт П. Ромера в області ендогенної теорії зростання. Таким чином, на третьому етапі відбувається розширення тематики досліджень, наближення науки до вирішення окремих прикладних задач управління інноваціями, інноваційними проектами, інноваційним розвитком фірми і науково-технічним прогресом в цілому.

Продовження таблиці 1.1.

Четвертий (сучасний) етап (з середини 90-х рр.)	Інновації досліджуються методами системного аналізу. На цей раз відбувається лавиноподібне зростання числа публікацій, в першу чергу під егідою Організації економічного співробітництва та розвитку з питань інноваційної політики та формування ефективних інноваційних систем, спостерігається суттєве посилення прикладного аспекту інноваційної теорії, розглядаються все більш складні соціально-економічні системи, активізується прогнозування розвитку окремих інновацій, ринків і технологій.
---	---

*Розробив автор, базуючись на (Svyatohor, 2016) [56].

Польський вчений Е. Бирський ототожнює інновації з промисловим виробництвом, пов'язуючи його, крім техніки і технології, з появою нових виробів [59]. К. Познанський під інноваціями розуміє „зміни в методах виробництва і продуктах, що базуються на нових чи не використовуваних до цього моменту знаннях” [58, с. 221].

Крім цього, зазначимо, що термін „інновація” спочатку розроблявся, насамперед, в рамках економічної науки. Як зазначає, М.В. Волинкіна, сьогодні „сформована теорія інновацій, що вивчає явища і процеси наукового і технологічного розвитку людської цивілізації, економіки країни, галузей, регіонів і окремих господарюючих суб'єктів ... Усередині теорії інновацій з'являються відносно самостійні напрямки в вигляді: формування нововведень; опору нововведенням; дифузії (поширення) нововведень; адаптації до них людини і пристосування їх до людських потреб; інноваційних організацій; вироблення інноваційних рішень і т.д.”[12, с. 7].

Тому, узагальнюючи вищевказані точки зору і методологічні підходи щодо суті інновацій виокремлено такі їх характерні риси: інновація є доцільною і корисною зміною в попередньому стані якого-небудь об'єкту, процесу; ця зміна повинна отримати практичне застосування і мати корисний результат; предметом цих змін можуть бути вироби, технології організація виробництва, управління; інновації вважаються найважливішим засобом реалізації цілей розвитку суб'єкта, результатом чого є підвищення ефективності його діяльності.

Із представлених результатів дослідження щодо змісту поняття „інновація”, всі їх умовно можна об’єднати у три групи: результат винахідництва; процес якісних змін; інструмент для створення нових можливостей.

Класифікацію інновацій можна проводити за різними схематичними побудовами, використовуючи різні класифікаційні ознаки. У табл. 1.2 представлено виокремлені класифікаційні критерії інновацій за різними напрямками.

Таблиця 1.2

Класифікаційні критерії інновацій та їх види*

Критерій	Види
за ступенем новизни	радикальні (базисні) – реалізують великі винаходи і стають основою формування нових поколінь і напрямків техніки; покращуючі – реалізують дрібні і середні винаходи і переважають на фазах розповсюдження і стабільного розвитку науково-технічного циклу; модифікаційні (псевдоінновації) – спрямовані на часткове поліпшення застарілих поколінь техніки і технологій.
за ступенем інтенсивності	„бум”; рівномірні; слабкі; масові.
за предметом і сферою застосування	інновації-продукти; інновації-процеси; інновації-сервіс; інновації-ринки.
за сферою діяльності	технологічні; виробничі; маркетингові; економічні; торгові; соціальні; в області управління.

*Розробив автор, базуючись на (Kazantseva, 2004; Mykytiuk, 2015; Prigozhin, 1989) [30, с.26; 29, с.24; 51, с. 32].

1.2. Складові державної інноваційної політики

Історично інноваційна політика як самостійний напрям державного впливу на цілеспрямоване стимулювання нововведень сформувалася в кінці 60-х – початку 70-х років XX століття. Сам термін „інноваційна політика” уперше був використаний у „доповіді Charpie” під назвою „Технологічні нововведення: управління та умови здійснення”, яка була підготовлена Міністерством торгівлі Сполучених Штатів Америки в 1967 році [28, с. 17].

Державна інноваційна політика являє собою систему державних заходів, націлених на створення оптимальних умов для ефективного розвитку науково-

технічного потенціалу країни як основи її економічного зростання. Основний зміст цієї політики полягає в планомірному регулюванні інноваційної діяльності.

Нормативно-правове забезпечення проведення державної інноваційної політики складають: Закон України „Про інноваційну діяльність” [17]; Закон України „Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні” [24]; Постанова Кабінету Міністрів України „Про затвердження Порядку формування і виконання замовлення на проведення наукових досліджень і розробок, проектних та конструкторських робіт за рахунок коштів державного бюджету” [50]; Постанова Кабінету Міністрів України „Деякі питання визначення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня на 2012-2016 роки” [47].

В Україні основним документом, що регулює питання інвестиційної діяльності є Закон України „Про інноваційну діяльність”, прийнятий 2002 року. Відповідно до статті 3 цього Закону, головною метою державної інноваційної політики є створення соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу країни, забезпечення впровадження сучасних екологічно чистих, безпечних, енерго- та ресурсозберігаючих технологій, виробництва та реалізації нових видів конкурентоздатної продукції [17].

У теперішніх умовах, основою розроблення та здійснення державної інноваційної політики є відповідні складові, представлені у таблиці 1.3.

Таблиця 1.3

Складові державної інноваційної політики*

Складові	Характеристика
Інноваційні прогнози	Науково-обґрунтовані передбачення основних напрямів освоєння науково-технічних досягнень у виробництві в короткостроковій, середньостроковій і довгостроковій перспективі та можливих змін техніко-економічного, технологічного, соціального стану об'єкта управління в цілому і його окремих частин; особливістю прогнозування інновацій є його альтернативність і багатоваріантність напрямів у створенні інновацій.

Продовження таблиці 1.3

Інноваційні стратегії	Комплекс заходів щодо ефективного використання інноваційного потенціалу держави, на основі визначення пріоритетних напрямів освоєння базисних і поліпшуючих інновацій у країні або регіоні, для забезпечення її довгострокового розвитку.
Інноваційні програми	Комплекс державних і регіональних інноваційних та інвестиційних проєктів, узгоджених за термінами їх виконання, виконавцями, ресурсами, обсягами та джерелами фінансування, який забезпечує ефективне вирішення завдань по створенню, освоєнню, забезпеченню реалізації та поширення інновацій, а також заходів щодо їх підтримки.
Інноваційні проєкти	Комплекс взаємообумовлених і взаємопов'язаних за ресурсами, термінами і виконавцями заходів, спрямованих на досягнення економічного ефекту по здійсненню інновацій, в тому числі на досягнення комерціалізації науково-технічних результатів.
Інноваційні фонди	Фонди, створені державними органами за участі приватного та іноземного капіталу для фінансування новітніх науково-технічних розробок і венчурних проєктів.
Державна експертиза та державна реєстрація інноваційних проєктів, уповноваженими на те органами	

*Розробив автор, базуючись на (Nahorniak, 2012) [34].

1.3. Реалізація стратегії інноваційного розвитку національної економіки

У динамічному високотехнологічному світі XXI ст. для реалізації державної інноваційної політики підпорядкована стратегії інноваційного розвитку. Наявність і реалізація інноваційної стратегії є важливою умовою динамічного розвитку як національної економіки у цілому, так і окремих господарюючих суб'єктів.

Так, Б. Санто зазначає, що метою центральної (національної) інноваційної стратегії є створення умов для стійкого економічного зростання, виходу інноваційної продукції на внутрішній і зовнішній ринки, заміщення імпоротної продукції на внутрішньому ринку за рахунок високого технологічного рівня та конкурентоспроможності виробництва [55, с. 37].

Інноваційна стратегія держави визначає трансформацію інноваційної політики на пріоритети та інструменти державного втручання в економіку. Вона гармонізує інтереси учасників інноваційного процесу, контролює і регулює інноваційну діяльність, характеризує спрямованість дій держави і принципи їх реалізації в найбільш загальному вигляді для довготермінового

періоду. Український вчений-економіст Т.М. Куценко виділяє три стратегічні напрями інноваційного розвитку національної економіки: стратегія „перенесення” або стратегія „переслідування”; стратегія „запозичення” або стратегія „лідерських технологій”; стратегія „нарощування” або „інноваційно-проривна” стратегія(табл.1.4).

Таблиця 1.4

Стратегічні напрями інноваційного розвитку національної економіки*

Вид інноваційної стратегії	Сутність стратегії інноваційного розвитку	Країни, в яких реалізується стратегія
Стратегія „перенесення” або стратегія „переслідування”, копіювання продукції	Використання наявного зарубіжного науково-технічного потенціалу через закупівлю ліцензій на високоефективні технології для освоєння випуску конкурентоспроможної продукції, що вже виробляється в розвинутих країнах	Японія
Стратегія „запозичення” або стратегія „лідерських технологій”	Використання власного науково-технічного потенціалу на основі нагромадження основного капіталу для виробництва наукоємної продукції високорозвинених держав світу, формування попиту на неї і виходу на нові ринки	Країни Південно-Східної Азії
Стратегія „нарощування” або „інноваційно-проривна” стратегія	Використання власного науково-технічного потенціалу, створення принципово нових видів продукції, що випереджають сучасні зразки на одне-два покоління, досягнення інтеграції фундаментальної та прикладної науки	США, країни Західної Європи

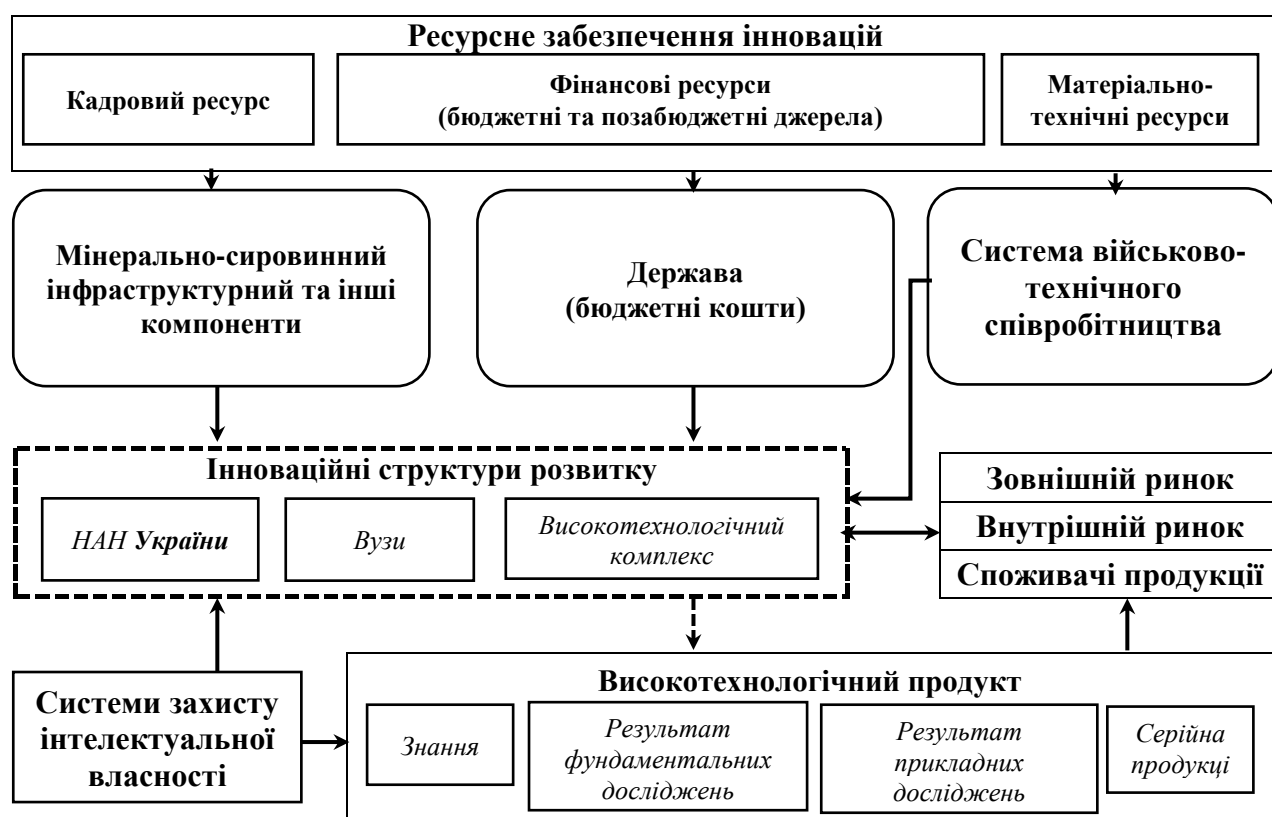
*Розробив автор, базуючись на (Kutsenko, 2012) [31].

Модель реалізації стратегії інноваційного розвитку національної економіки (рис. 1.1) формують такі його складові як: ресурсна (охоплює ресурси та їх залучення у господарську діяльність), організаційна (включає комплекс здібностей суб’єктів інноваційного потенціалу залучати ресурси для досягнення визначеної мети), функціональна (відповідає за функціональне навантаження в ході переводу потенціалу в активний стан та здійснення інноваційної діяльності), процесна (обумовлює вибір найбільш ефективного алгоритму формування нових знань, їх трансформації у інновації).

Так, в Україні фінансовим джерелом, що забезпечує поштовх до втілення великомасштабних науково-технічних проектів, є кошти державного бюджету,

за рахунок яких виконуються цільові, комплексні програми, а також фінансуються наступні установи: Державний фонд фундаментальних досліджень, який утворений для підтримки на конкурсній основі фундаментальних наукових досліджень у галузі природничих, технічних і гуманітарних наук, що проводяться науковими установами, вищими навчальними закладами, вченими [49]; частково діяльність Державної інноваційної фінансово-кредитної установи, метою якої є здійснення фінансової підтримки суб'єктів господарювання різних форм власності в рамках державної інноваційної політики [48].

За їх рахунок бюджетних коштів виконуються цільові, комплексні програми через НАН України, вузи, високотехнологічний комплекс, які дають змогу здійснювати дослідження, підприємствам на їх основі створювати високотехнологічну продукцію та в подальшому запроваджувати її у серійне виробництво для реалізації на ринках збуту.

Рис. 1.1. Модель реалізації стратегії інноваційного розвитку національної економіки*

*Розробив автор.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТАНУ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

2.1. Оцінка науково-дослідного потенціалу України як основи інноваційного розвитку

Науково-дослідний потенціал країни визначається як сукупність ресурсів і умов здійснення прикладних наукових досліджень і розробок, в тому числі дослідно-конструкторських і дослідно-технологічних робіт [45, с. 76].

За даними Фонду інформації і технологічних інновацій визнав на кінець 2015 року, Україна є однією з найгірших країн у світі з інновацій та вкладу в глобальний технологічний розвиток. Згідно зі звітом фонду під назвою „Contributors and Detractors: Ranking Countries' Impact on Global Innovation”, вона зайняла 52 місце з 56 країн, на частку яких припадає 90 відсотків світової економіки, за інноваційними показниками, а в Центральній і Східній Європі – останнє. Беззаперечним фактором цього став низький рівень фінансування науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт. В Україні на дослідження виділяються 90 доларів на людину і за цим показником вона посідає 53 місце у рейтингу країн за фінансуванням досліджень. Для порівняння, перше місце в Центральній і Східній Європі зайняла Словенія, в якій витрати на технологічні дослідження в 17 разів більше, ніж Україна – понад 1,5 тис. доларів на душу населення. Крім низького рівня фінансування науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, важливим фактором низької позиції України в рейтингу став низький рівень витрат на освіту, зокрема, на підготовку дипломованих фахівців: 2926 тис. доларів. У рейтингу країн за видатками на студента країна займає 50 позицію. Нижче України за цим показником лише В'єтнам, Колумбія, Індія, Румунія, Індонезія та Перу. Як наслідок, рівень освіти в українських університетах також бажає кращого. Тут нижче України тільки Індонезія і Кенія [5].

Упродовж 2015 року наукові та науково-технічні роботи в Україні виконувало 978 організацій, 44,3 % з яких відносилися до державного сектору економіки, 40,3 % – до підприємницького, 15,4% – вищої освіти. Порівняно з

2005 роком у 2015 році відбулось збільшення у відсотковому виразі числа організацій державного сектору та сектору вищої освіти на 11,1 % та 4,1 % відповідно, підприємницький ж сектор проявив тенденції до скорочення і становив, як зазначалось вище, 40,3 %, що на 15,1 % менше, ніж у 2005 році [43].

В Україні спостерігається погіршення основного індикатора розвитку наукової сфери – показника наукоємності ВВП (додаток 1), який з 2005 по 2015 роки зменшився з 0,99% до 0,62 % відповідно і тим самим вплинув на зміну економічної функції науки на пізнавальну, що відповідає рівню Латвії, показник якої у 2015 році становив 0,63%. За даними Євростату, у 2015 році середній показник інтенсивності R&D ЄС-28 становив близько 2 % [7]. Витрати на дослідження і розробки у % ВВП окремих країн світу представлені в додатку 2.

У 2015 році обсяг фінансування внутрішніх витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт становив 12223,2 млн. грн. на противагу 5160,4 млн. грн. у 2005 році, тобто відбулося збільшення загального обсягу їх фінансування майже у 2,4 рази (у порівнянні з 2000 роком – майже у 6 разів), але протягом аналізованого періоду спостерігається суттєве зменшення фінансування наукової і науково-технічної діяльності за рахунок коштів замовників підприємств, організацій України та державного бюджету у відносному виразі (додаток 3). Таким чином, зменшення рівня фінансового забезпечення процесів розробки, патентування, а також впровадження науково-технічних розробок стимулює подальший розвиток тенденції до скорочення інтелектуального ресурсу здійснення ефективного наукового пошуку та, зрештою, веде до зменшення кількості завершених розробок вітчизняних технологічних новацій.

2.2. Аналіз інноваційного розвитку промисловості України

Загалом за досліджуваний період 2005 – 2015 рр., кількість підприємств, що впроваджували інновації, хоч і впала на 30,9 % з причин, що відображені вище, зате рівень їхньої інноваційної активності зріс до 17,3 % (з 11,9 % у 2005

році); серед підприємств переробної промисловості він становив 19,5 %, добувної – 9,0 %, з виробництва та розподілення електроенергії, газу та води – 7,7 %. Впроваджували інновації у 2015 році 15,2 % загальної кількості промислових підприємств, що на 7 % більше, ніж у 2005 році(додаток 4).

У 2015 році загальні витрати на інновації промисловими підприємствами сягали більше 13,8 млрд. гривень з часткою промислових підприємств з інноваціями 17,3% й найбільш поширеним типом інновацій була закупівля обладнання та програмного забезпечення, що складало 80,6 % інноваційних витрат промислових підприємств. Порівняно з попереднім 2014 роком загальні витрати на інновації промисловими підприємствами у 2015 році зросли на 79,5 % та на 140 % порівняно з 2005 роком.

Для оцінки ступеня залежності обсягу реалізованої інноваційної продукції від загального обсягу фінансування інноваційної діяльності протягом 2005 – 2015 рр. скористаємось коефіцієнтом кореляції Пірсона. Так, обсяг реалізованої інноваційної продукції на 46 % залежить від обсягу фінансування інноваційної діяльності, так як коефіцієнт кореляції складає 0,4633 (слабка кореляція). Звідси випливає наступне твердження: при тому, що обсяг фінансування інноваційної діяльності підприємств збільшуються, обсяг реалізованої інноваційної продукції, а також кількість підприємств, що впроваджували інновації скорочується (824 підприємства у 2015 році, 1193 – у 2005 році), а ефективність їх діяльності залишається достатньо низькою.

Здійснений аналіз дав змогу запропонувати наступну гіпотезу, відповідно до якої на розвиток національної економіки впливають фактори інноваційного потенціалу, що відображені такими показниками (додаток 5): обсяг внутрішніх витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт власними силами організацій (X_1 , тис. грн); фінансування внутрішніх витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт за рахунок власних коштів організацій (X_2 , тис. грн); обсяг науково-технічних розробок, виконаних власними силами організацій (X_3 , тис. грн); загальний обсяг інноваційних витрат підприємств у промисловості (X_4 , тис. грн); фінансування інноваційних діяльності за рахунок

власних коштів промислових підприємств (X_5 , тис. грн);обсяг реалізованої інноваційної продукції промисловими підприємствами (X_6 , тис. грн).

Це дозволило розрахувати стохастичну (ймовірнісну) модель впливу вказаних чинників на рівень валового внутрішнього продукту в Україні (Y , тис. грн.), описану рівнянням множинної лінійної регресії за методом найменших квадратів:

$$Y = 6043895,48 + 92,58 \times X_1 + 473,44 \times X_2 - 49,51 \times X_3 + 59,33 \times X_4 - 78,87 \times X_5 + 0,32 \times X_6$$

Основним джерелом фінансування інновацій у промисловості є власні кошти підприємств, частка яких у загальному обсязі в 2015 році становила 97,2 %. Їхнє переважання серед інших джерел фінансування інноваційної діяльності зумовлене недостатньо чітким та складним процесом залучення фінансових ресурсів через несприятливий інвестиційний клімат, нерозвиненість венчурного фінансування інноваційної діяльності тощо. Нестабільна ситуація в політичному та економічному середовищах у 2014 році вплинула на те, що банки у своїй діяльності змістили фокус з короткострокового кредитування, в якому ринок розвивався останні кілька років, на залучення коштів з ринку депозитних операцій, ти самим спричинивши різке скорочення обсягів кредитних ресурсів промисловими підприємствами до 0,8 % у 2015 році, що в 9 разів менше показника 2014 року, який становив 7,3 %, а у 2005 році – становив 7,1 % (додаток 6).

2.3. Аналіз державної політики інноваційного розвитку України

Процеси планування стратегії інноваційного розвитку на різних рівнях управління передбачають постійне проведення аналізу, оцінки та порівняння інноваційних потенціалів всіх суб'єктів економічної діяльності на макrorівні (національна економіка), мезорівні (галузі економік, регіони, області) й мікрорівні (окремі підприємства).

Одним із найважливіших інструментів рейтингування інноваційного розвитку країн Європи є інноваційне табло, що представляє систему показників інноваційної діяльності та на основі якого розраховується зведений індекс

інновацій для кожної європейської країни. На основі отриманих результатів визначається статус країни за зведеним показником: інноваційний лідер (від 0,650 до 1,000); активний інноватор (0,500 – 0,649); помірний інноватор (0,250 – 0,499); інноватор, що формується (0 – 0,249), та складається відповідний рейтинг. На жаль, на сьогодні Україна не включена до списку країн, що оцінюються за допомогою Табло на регулярній основі.

Україна в світлі індикаторів інноваційного табло Євросоюзу (InnovationUnionScoreboard) має статус „Інноватор, що формується” зі значенням зведеного Індексу (SummaryInnovationIndex) 0,206, випереджаючи Болгарію (0,175). Найближчим конкурентом, якого Україна може наздогнати, є Румунія (0,219). Загалом же значення зведеного індексу інновацій для України є вдвічі меншим за середнє по країнах ЄС (0,544)[28, с. 273]. Це пов’язано з серйозними проблемами з використанням людського потенціалу, якістю дослідницьких інфраструктур, слабкою інтегрованістю в міжнародну науково-технічну та інноваційну кооперацію.

Для більш адекватної оцінки умов інноваційного розвитку економіки України розглянемо місце України в рейтингу Глобального індексу інновацій (далі – ГІІ). Адже „Глобальний індекс інновацій визнано цінним інструментом для полегшення державно-приватного діалогу, в якому політики, лідери бізнесу та інші зацікавлені сторони на постійній основі можуть оцінювати стан і прогрес у впровадженні інновацій” [32].

ГІІ 2015 географічно охоплює 141 країну, на які припадає 95,1% світового населення та 98,6% світового ВВП. Україна в рейтингу посіла 64 місце. Щодо наших сусідів, то найкращу позицію посідає Угорщина (35 місце). Далі розмістилися Словаччина (36), Молдова (44), Польща (46), Росія (48), Білорусь (53), Румунія (54)[14].

Україна потроху погіршує свої позиції по субіндексу ресурсів інновацій, але по ефективності інноваційної діяльності позиції країни помітно кращі (15-е місце), що відображає достатньо ефективну реалізацію наявного інноваційного потенціалу, але не достатній його рівень для якісно нових зрушень в

економічному розвитку країни та відповідно потрапляє в групу країн з рівнем ВВП на душу населення нижче середнього. Відповідно до даних 2015 року конкурентні переваги України в інноваційнійсфері сконцентровані в таких показниках, як: „Людський капітал і наука” (36-е місце), що покращився аж на 12 позицій порівняно з 2012 роком, та „Розвиток технологій і економіки знань” (34-е місце). Навпаки, явно погіршують позиції України показники: „Інститути” (98-е місце), „Інфраструктура” (112-е місце), „Розвиток внутрішнього ринку” (89-е місце), „Розвиток бізнесу” (78-е місце), „Результати творчої діяльності” (75-е місце). Але можна загалом констатувати, що за період 2012 – 2015 рр. ГП не зазнав істотних зрушень (додаток 7).

Упродовж 2012–2014 рр. частка підприємств, які займалися інноваційною діяльністю, за рекомендованими видами економічної діяльності становила 14,6%, у т.ч. здійснювали технологічні інновації – 9,5% (5,2% – продуктові і 7,2% – процесові), нетехнологічні – 8,6% (4,7% – організаційні і 6,4% – маркетингові). За даними обстеження 2012–2014 рр. найвищий рівень інноваційної активності спостерігався на підприємствах Рівненської, Івано-Франківської та Харківської областей. Найвища частка технологічно інноваційних підприємств у Харківській (16,8%), Івано-Франківській (16,4%) та Рівненській (15,1%) областях; нетехнологічно інноваційних підприємств – у Рівненській (14,7%), Київській (11,6%) та Вінницькій (11,0%) областях [43].

У додатку 8 був здійснений розподіл регіонів на основі кластерного аналізу методом К-середніх за чотирма групами виходячи з величини показника Сумарного індексу інновацій у 2012 – 2014 рр., розрахованого відповідно до Методики розрахунку сумарного індексу інновацій, затвердженої наказом Держстату від 28.12.2015 №368[35].Регіонами-лідера являються Вінницька, Донецька, Івано-Франківська, Миколаївська, Рівненська, Сумська та Харківська області, а регіонами-аутсайдерами за цим показником – Полтавська,Хмельницька таЧеркаська області. Сумарний індекс інновацій (далі – СІІ) по Україні склав 29,3 %.

Щодо Закарпатської області, то показник СП (2012 – 2014) становив 20,6 %, що дало можливість у III групі з 20-м результатом серед всіх областей України.

2.4 Проблеми та механізм стимулювання інноваційного розвитку економіки України

Згідно зі звітом за 2016 рік Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD) „Наука, технології та інновації” політика країн у 2014 – 2016 рр. значною мірою була сфокусована на покращенні можливостей фірм для інвестування в дослідження та розробки, підвищенні ефективності комплексного розвитку науки, технологій та інновацій. Одним з основних трендів податкових інструментів для інновацій стало використання їх для покриття трансферу технологій. Це, своєю чергою, сприяло встановленню преференцій на спільні витрати на дослідження та розробки, придбання наукоємних послуг в університетах і державних дослідницьких інститутах (Італія, Латвія), прискоренню амортизації для придбання нових технологій та знань (Польща, Росія), пільговому податковому режиму для придбання нематеріальних активів (Австралія). У Туреччині низкою податкових пільг користуються підприємства в Зонах технологічного розвитку.

Значного поширення набув режим так званого „патентного боксу”, який полягає у встановленні пільгової податкової ставки або повному звільненні від податків на доходи, одержані внаслідок використання інтелектуальної власності (Великобританія, Індонезія, Ірландія, Португалія, Росія, Таїланд, Туреччина). Однак останнім часом використання цього інструменту все частіше розглядається як шкідлива податкова практика, що сприяє глобальній податковій конкуренції, призводить до зсуву корпоративного прибутку та ерозії податкової бази.

Уряди країн знайшли й менш традиційні напрями підтримки, особливо для малих і середніх підприємств, які суттєво залежать від фінансування з боку банківського сектора. Альтернативні форми фінансування розвиваються

завдяки розгортанню інформаційних та комунікаційних технологій, зростанню цінності інтелектуальних активів. Фінансування, засноване на активах, дозволяє компаніям отримувати кошти від вартості конкретних активів, які вони виробляють, у тому числі нематеріальних.

Ще одним ключовим трендом розвитку інновацій є підтримка малого та середнього бізнесу з метою їх виходу на глобальні ринки за допомогою: ризикових фінансів та кредитних гарантій (Малайзія, Франція), пошуку міжнародних партнерів (Великобританія), надання необхідної інформації та консультації експертів (Великобританія, Іспанія, Корея), створення глобальних інкубаторів та акселераторів (Австрія, Корея, Туреччина), участь у міжнародних ринково-орієнтованих науково-дослідних проектах (Австрія, Іспанія, Канада, Литва, Туреччина, Чилі), подолання дефіциту фінансових ресурсів (Ірландія, Канада)[9].

Законодавство України у сфері інноваційної діяльності базується на Конституції України та складається з ряду законів та нормативно-правових актів, основними серед яких є такі: закони „Про інноваційну діяльність” [17], „Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності” [24], „Про наукову і науково-технічну діяльність” [18], „Про наукову і науково-технічну експертизу” [19], „Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків” [25], „Про інвестиційну діяльність” [16] тощо.

Вагомий внесок у регулювання інноваційної діяльності здійснює комплекс законів з охорони прав інтелектуальної власності: „Про охорону прав на винаходи і корисні моделі”[20], „Про охорону прав на промислові зразки”[22], „Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем”[23], „Про авторське право і суміжні права”[15], „Про охорону прав на знаки для товарів і послуг”[21].

Однак слід відзначити майже повну відсутність стратегічної складової в законодавчому забезпеченні інноваційної діяльності в Україні. Документ „Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів”, розроблений за участю наукових установ,

центральных і місцевих органів державної влади та представлений на парламентських слуханнях 17 червня 2009 року, так і залишився в статусі проекту [57]. Дотепер в країні на державному рівні не існує затвердженого комплексного стратегічного бачення інноваційного розвитку. Крім того, відсутня концептуальна база податкового регулювання та стимулювання інноваційної діяльності.

Проведене дослідження дало можливість сформулювати напрями, у відповідності до яких структуровано основні проблеми у сфері інноваційної діяльності України та надати пропозиції щодо стимулювання інноваційного розвитку країни (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Проблеми та механізм стимулювання інноваційного розвитку економіки України*

Проблеми	Механізм стимулювання
I. Фінансування	
1. Недостатня фінансова підтримка науково-дослідної діяльності, відсутність належного фінансування інноваційних рішень з боку як держави, так і великих промислових підприємств.	1. Збільшення загального обсягу інвестицій в інновації з державного і приватних джерел.
2. Відсутність податкових важелів державної підтримки інноваційної діяльності підприємств	2. Зниження ставок податку для підприємств, що працюють винятково у сфері певних пріоритетних напрямів інноваційного розвитку
3. Відсутність інституту венчурного інвестування.	3. Заповнення „прогалин” у фінансуванні інноваційної діяльності, зокрема, розробка ефективних інструментів підтримки інноваційної діяльності для підприємницького сектора, в тому числі для МСП, та залучення первинного і венчурного капіталу.
II. Інноваційне підприємництво та його державне регулювання	
1. Екстенсивний характер інноваційних процесів у промисловості, де в більшості випадків використовуються науково-технічні здобутки попередніх років.	1. Розробка стратегії інноваційного розвитку в Україні на довгострокову перспективу та законодавче закріплення пріоритетів інноваційного розвитку на довгострокову та середньострокову перспективу.
2. Низька частка інноваційно активних промислових підприємств, що займались інноваційною діяльністю у загальній кількості промислових підприємств.	2. Законодавче закріплення пріоритетів інноваційного розвитку на довгострокову та середньострокову перспективу.
3. Низька частка високотехнологічного експорту продукції промисловості.	3. Прийняття комплексу законів з управління інноваційною діяльністю у відповідності з іншими діючими в Україні законодавчими актами та міжнародними угодами.
4. Загальний низький інноваційний потенціал підприємницького сектора.	4. Удосконалення законодавства щодо венчурного інвестування для забезпечення фінансування інвестиційних проектів новостворених підприємств за рахунок інвестицій учасників фонду.

Продовження таблиці 2.1

5. Недосконалість українського законодавства, спрямованого на регулювання процесу інноваційного розвитку країни.	5. Внесення змін до Закону України „Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків” з метою повернення податкових та інших пільг для їх діяльності.
III. Організаційне та інфраструктурне забезпечення	
<p>1. Відсутність державної стратегії інноваційного розвитку.</p> <p>2. Відсутність ефективної системи моніторингу та оцінки інноваційного розвитку.</p> <p>3. Нестача цільових програм з пріоритетних напрямів інноваційного розвитку.</p> <p>4. Низький рівень використання механізмів державно-приватного партнерства у сфері досліджень, розробок та інновацій, що передбачають впровадження програм спільного фінансування, проведення спільних з підприємствами наукових досліджень і розробок, розвиток регіональної інноваційної інфраструктури чи створення венчурних фондів.</p>	<p>1. Організація проведення на регулярній основі моніторингу та оцінки ефективності реалізації стратегії розвитку інновацій.</p> <p>2. Формування системи інформаційної підтримки, включаючи надання консалтингових послуг для організації взаємодії учасників інноваційної діяльності, а також центрів підтримки інновацій та підприємництва.</p> <p>3. Формування інноваційно-активних територій, в тому числі техніко-впроваджувальних економічних зон.</p> <p>4. Забезпечення на регіональному рівні підтримки реалізації регіональних проектів зі створення мереж центрів трансферу технологій, елементів інноваційної інфраструктури, регіональних інноваційних систем, інжинірингових центрів, а також підтримки малого інноваційного підприємництва.</p>

*Розробив автор, базуючись на (Gribanov, 2011; Poliakova, 2017) [13; 46; 27].

РОЗДІЛ 3. МЕХАНІЗМ СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У 2015 році в Закарпатській області виконанням наукових та науково-технічний робіт займалося 10 підприємств та організацій області (м. Ужгород – 10, Берегівський район – 1, Рахівський район – 1), у т.ч. 4 – галузевого профілю, 5 – академічного та один вищий навчальний заклад, що на 9,1 % менше, ніж у 2014 році, та більш ніж у двічі порівняно з 2005 роком.

Загальна кількість працівників, які виконували наукові та науково-технічні роботи становила 617 осіб, що на 2,5 % менше, ніж у 2014 році та майже на половину менше зазначеного показника 2005 року. Дана ситуація пов'язана з інтелектуальною міграцією наукових кадрів до країн Європейського Союзу.

Загальний обсяг фінансування внутрішніх витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт власними силами наукових організацій у 2015 році склав 40278,3 тис. грн., що на 24,5 % більше показника 2014 року та у 2,5 рази більше, ніж у 2005 році. За рахунок державного бюджету, який є основним джерелом фінансування внутрішніх витрат, у 2015 році було здійснено у розмірі 70,1 %, що переважає відповідний показник по Україні в цілому у 2 рази. Це обумовлено низьким рівнем фінансування витрат за рахунок власних коштів, який у 2015 році склав лише 7,5 % при значенні у 24,6 % в Україні. Дана тенденція є незмінною протягом всього аналізованого періоду 2005 – 2015 рр. (додаток 9).

Слід акцентувати увагу і на триваючу уже десятиліттями на Закарпатті ще з радянських часів суперечність між вкладом ендогенної складової інноваційного розвитку (власні наукові й інтелектуальні продукти) та екзогенною складовою (придбання і трансфер технологій). За якісними оцінками співвідношення цих вкладів складає приблизно 5:95 – принаймні, в оцінках їх розподілу в інноваційній частці продукції промисловості[53].

Кілька інституційно-організаційних та проектно-наукових ініціатив і управлінських рішень, що відбулись впродовж останніх років на Закарпатті, стали прикладами того, щоголовну суперечність інноваційної діяльності в регіоні (незначну долю ендогенної складової) можна поступово розв'язувати.

Так, у рамках покращення інноваційного середовища та створення ефективної інноваційної інфраструктури в області працює науковий парк „Ужгородський національний університет” (далі – НП „УжНУ”). У рамках реалізації програми НП „УжНУ” здійснюється впровадження 42 інноваційних проектів. Розпочату роботу із наукового проекту за підтримки Міжнародного Вишеградського фонду „Інноваційний університет – інструмент інтеграції в європейський освітній і науковий простір”, одним із виконавців якого є НП „УжНУ”.

Крім цього, 30 червня 2017 року у ДВНЗ „УжНУ” відбулося спільне засідання представників українсько-словацького „Меморандуму про співпрацю” (науковців Ужгородського національного та Кошицького технічного університетів), підписаного 20 березня 2017 року в м. Кошице, з питань концепції Проекту формування „Українсько-словацького міжнародного центру інновацій і трансферу технологій” та першочергових практичних кроків по підготовці „дорожньої карти” по формуванню Центру, а також узгоджено спільні дії з розробки міжнародної грантової підтримки Проекту.

Сторони Меморандуму повинні підготувати пропозиції для міждержавної підтримки Центру у рамках програми ЕРАЗМУС+, а також грантової підтримки інноваційних проектів по пріоритетних напрямках Програми, та провести у листопаді спільну конференцію з обговорення усіх напрацьованих питань щодо реалізації Проекту створення Українсько-словацького міжнародного центру інновацій і трансферу технологій (Кошице-Ужгород)[44].

Інноваційний потенціал конкурентоспроможності регіональної економіки залежить від інноваційної активності підприємств. Разом з тим результати аналізу інноваційної активності підприємств свідчать про гальмування розвитку інноваційного ресурсу. Так, за даними статистичної звітності

Закарпатської області, у 2015 році інноваційною діяльністю займалися 14 промислових підприємств області, що складає 10,1% від загальної кількості обстежуваних промислових підприємств, з них 42,9 % розташовано в м. Ужгород, 14,3 % – у Виноградівському районі. Кількість підприємств, що впроваджували інновації – 13, що майже у 2 рази менше, ніж у 2005 році. Інноваційну продукцію у 2015 році реалізовували 8 промислових підприємств області. Обсяг реалізованої інноваційної продукції склав 583,2 млн. грн., з якої 72,8 % реалізовано за межі України, що майже відповідає відсотковому показнику 2005 року (79,1 %) та загалом всього досліджуваного періоду 2005 – 2015 рр. Тому можна стверджувати, що область є експортоорієнтованою. У Закарпатській області освоєно виробництво інноваційних видів продукції у 2015 році у кількості 9 одиниць, що складає лише 27,3 % аналогічного показника 2005 року. У 2015 році освоєно виробництво 16 найменувань інноваційної продукції, що на 24 одиниці менше, ніж у 2005 році. Найбільша їх кількість протягом аналізованого періоду склала 54 одиниці у 2007 році.

Загальний обсяг фінансування інноваційної діяльності протягом 2005 – 2015 рр. мав різну динаміку. Найбільші обсяги фінансування спостерігалися у 2007 році (40,7 млн. грн.) та у 2010 році (72,6 млн. грн.). При загальному позитивному тренді неможливо не відзначити різкого падіння загального обсягу фінансування інноваційної діяльності у промисловості за останні п'ять років, що значно послаблює інноваційний потенціал регіону. Нестача фінансування інноваційної діяльності характерна для України в цілому, насамперед, через зменшення показника наукоємності ВВП, який знизився з 2011 року із 0,79 % до 0,64 % у 2015 році, та є значно меншим середньоєвропейського показника, який складає близько 2 %. За обсягом реалізованої інноваційної продукції станом на 2015 рік займає 9 місце серед областей України (додаток 10).

Тим часом, для покращення ситуації у сфері інновацій, в області планується залучити значні обсяги інвестицій у промисловий сектор, зокрема через: індустріальний парк „Соломоново” (виробництво автомобілів,

автокомпонентів та автокомплектуючих), який знаходиться в Ужгородському районі, передбачено залучити 7,0 млн. дол. США іноземних інвестицій; запланований індустріальний парк „Нарцис” (фармакологія, косметологія, харчові добавки та поглиблена переробка дикоростучих ягід) у Хустському районі.

На сьогодні ж у Закарпатській області діє Регіональна стратегія розвитку Закарпатської області на період до 2020 року, затверджена рішенням обласної ради 06.03.2015 № 1220 [53], де у розділі 5 „Стратегічні цілі та сценарії розвитку області до 2020 року” визначена ціль „Формування конкурентоспроможної та інноваційної економіки” через підтримку інноваційного підприємництва та економіки знань за допомогою підтримки інноваційної діяльності підприємств у регіоні, формування інституцій (у т.ч. мережевих) регіонального розвитку зі спрямуванням на інноваційне підприємництво та забезпечення ефективної співпраці учасників і організацій в ланцюжку „Освіта-наука-інновації-підприємництво”. Дана ціль реалізується за допомогою Програми розвитку малого і середнього підприємництва в області на 2017 – 2018 роки, що затверджена рішенням обласної ради 22.12.2016 № 607 [54], де йдеться лише про сприяння розвитку інноваційних технологій у сфері малого підприємництва та зміцнення інноваційного потенціалу суб’єктів малого та середнього підприємництва. У ній передбачається: проведення моніторингу впровадження інвестиційно-інноваційних проектів, аналізу ефективності використання отриманих бюджетних коштів; організація засідань у форматі „круглих столів” щодо обговорення конкретних дій, формулювання запитів, розроблення та впровадження інновацій, що стосуються діяльності суб’єктів підприємництва; започаткування конкурсу „Кращий підприємець по впровадженню інноваційних технологій”.

Але, з вищевикладеного випливає, що у сучасних ринкових умовах для розвитку інноваційної діяльності у Закарпатській області це є явно недостатнім. Як і у всіх областях України, стратегічною метою розвитку області є реалізацію регіональної інноваційної політики, яка повинна формуватися місцевими

органами влади у вигляді концепцій і регіональних програм інноваційного розвитку, які затверджуються обласними радами і реалізуються відповідними місцевими органами влади. Для цього в області є всі передумови (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Елементи інноваційної інфраструктури Закарпатської області

Елемент	Характеристика
ТОВ Науковий парк „Ужгородський національний університет”	Створений на базі Ужгородського національного університету на основі рішення Закарпатської облради 21.03.2013 № 683 „Про програму створення Наукового парку „Ужгородський національний університет”, який регіональною владою визначений базовою організацією інноваційної інфраструктури регіону. До основних функцій Наукового парку увійшли: створення нових видів інноваційних продуктів; сприяння розвитку та підтримка малого інноваційного підприємництва; підтримка наукоємного виробництва; розвиток міжнародного і вітчизняного співробітництва у сферах науково-технічної та інноваційної діяльності, залучення іноземних інвестицій.
Індустріальний парк „Соломоново”	Перший в Україні масштабний проект із створення високотехнологічного майданчика автопромислового виробництва. Керуюча компанія „Сезпарксервіс” (група компаній „АтоллХолдінг”). Індустріальний парк „Соломоново” зареєстрований в Державному реєстрі індустріальних парків України 06.06.2014, і як один з найбільш перспективних промислових інвестиційних майданчиків, має ряд преференцій та державні гарантії, закріплені на законодавчому рівні.
Відділ патентно-ліцензійного забезпечення та комерціалізації науково-дослідної частини ДВНЗ „УжНУ”	На патентно-ліцензійний відділ НДЧ покладаються наступні функції: здійснення методичного керівництва і допомоги авторам, участь у проведенні патентних досліджень на всіх етапах виконання НДР; реалізація заходів правової охорони об'єктів інтелектуальної власності, створених в результаті наукової діяльності шляхом: оформлення і представлення в Держпатент України за участі авторів матеріалів і заявок на відкриття, винаходи, корисні моделі, ведення переписки по них; забезпечення обліку охоронних документів і звітності за результатами патентно-ліцензійної роботи, її аналіз, здійснення правової підтримки отриманих охоронних документів; оформлення і укладання ліцензійних і інших передбачених законодавством угод на продаж і використання об'єктів інтелектуальної власності (патентів на винаходи, корисні моделі); формування і систематичне поповнення патентного фонду за основними напрямками наукової діяльності університету і забезпечення широкого доступу до нього науково-педагогічних працівників, студентів, аспірантів університету.

Продовження таблиці 3.1

Центр інновацій та розвитку ДВНЗ „УжНУ”	Основними завданнями центру є: сприяння розвитку міжнародних, зокрема транскордонних наукових контактів і спільних досліджень; участь у розробці та реалізації міжнародних, загальнодержавних, регіональних, місцевих стратегій і програм розвитку; складання проектів, включно міжнародних, спрямованих на впровадження результатів прикладних досліджень, технологічних і аналітичних розробок у виробництво, комерціалізацію науки.
Національний контактний пункт програми Євросоюзу HORIZON 2020 за пріоритетними напрямками „Харчова безпека, стале сільське господарство, морські дослідження та біоекономіка” і „Здоров’я, демографічні зміни та добробут” на базі ДВНЗ „УжНУ”	Horizon 2020 – найбільша програма ЄС з дослідження та інновацій. Програма передбачає фінансування наукових досліджень, інноваційних розробок, з наступним упровадженням на ринку. Фонд програми складає майже 80 мільярдів євро, фінансування передбачене на семирічний період (2014 – 2020). Horizon 2020 дозволяє реалізувати поставлені цілі шляхом поєднання досліджень та інновацій і зосередження на трьох ключових аспектах: передова наука, індустріальне лідерство та соціальні виклики.

*Розробив автор, базуючись на[8; 11; 26; 52; 60].

Використовуючи наявний інноваційний потенціал Закарпатської області, для ефективного продовження здійснюваної політики у сфері інновації, на основі кращий практик обласних державних адміністрацій в Україні, Закарпатській обласній державній адміністрації запропоновано вжити ряд заходів (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

**Першочергові заходи Закарпатської обласної державної адміністрації
для стимулювання інноваційної складової області***

Заходи	Завдання
Розробка проекту Програми розвитку науково-технічної та інноваційної діяльності області до 2020 року згідно з методичними рекомендаціями щодо розроблення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності галузевого та регіонального рівня, загальними рекомендаціями щодо розроблення регіональних програм інноваційного розвитку, Законом України „Про інноваційну діяльність”, а також відповідно до Регіональна стратегія розвитку Закарпатської області на період до 2020 року, затвердженої рішенням обласної ради 06.03.2015 № 2012.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Запровадження програмно-цільового принципу управління інноваційною діяльністю в регіоні з відповідними наслідками для фінансування інноваційної діяльності. 2. Визначення та реалізація пріоритетних напрямів інноваційної діяльності. 3. Створення та розвиток нових елементів інноваційної інфраструктури шляхом покращення системи інформаційного забезпечення інноваційної діяльності. 4. Просування інноваційної культури шляхом залучення максимально широкої аудиторії.

Продовження таблиці 3.2

Створити відділ інноваційної політики у складі управління стратегічного планування та моніторингу соціально-економічного розвитку департаменту економічного розвитку і торгівлі облдержадміністрації	<ol style="list-style-type: none"> 1. Забезпечення реалізації державної промислової та науково-технічної політики в галузях: машинобудування; виробництві хімічних речовин і хімічної продукції; легкій промисловості (текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів); виготовленні виробів з деревини. 2. Здійснення організаційних заходів щодо підвищення ефективності діяльності підприємств промисловості та установ галузевої науки; 3. Здійснення в межах компетенції управління підприємствами у відповідних галузях, що передані до сфери управління обласної державної адміністрації, згідно з чинним законодавством.
Створити Регіональну раду з питань наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності як консультативно-дорадчий орган при облдержадміністрації, до складу якого мали б увійти представники територіальних органів центральних органів виконавчої влади, місцевих органів виконавчої влади, представники підприємств, організацій, академічних і галузевих наукових установ, вищих навчальних закладів, а також установ Національної академії наук України.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Всебічне сприяння прискоренню науково-технічного прогресу, піднесення ролі вітчизняної науки і техніки у якісному перетворенні продуктивних сил. 2. Сприяння переводу економіки регіону на інноваційну модель розвитку. 3. Розробка та вжиття заходів щодо підвищення ефективності і конкурентоспроможності виробництва та створення за новими технологіями сфери послуг. 4. Посилення орієнтації науково-технічного розвитку на вирішення соціальних проблем, що створює умови для найбільш повної реалізації державної регіональної політики та задовольняє вимогам соціальної, екологічної, енергетичної, економічної та технологічної безпеки держави. 5. Розвиток інноваційної культури, створення в суспільстві атмосфери конструктивного відношення до нових ідей, нововведень. 6. Сприяння підприємствам в освоєнні ринків технологій. 7. Створення умов для функціонування позабюджетних джерел фінансування науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт. 8. Поліпшення економічних, правових та організаційних умов діяльності інвесторів. 9. сприяння вдосконаленню забезпечення промисловості висококваліфікованими кадрами.
Утворити Комісію з питань інтелектуальної власності як консультативно-дорадчий орган при облдержадміністрації	<ol style="list-style-type: none"> 1. Забезпечення запобігання незаконному використанню наукоємної товарної продукції, виробництву та реалізації контрафактних товарів і послуг, складовими яких є науково-технічні розробки і об'єкти права інтелектуальної власності.
На офіційному сайті облдержадміністрації створити розділ „Інноваційна діяльність”	<ol style="list-style-type: none"> 1. Надання широкого доступу громадськості до обговорення питань, пов'язаних з реалізацією інноваційної політики в регіоні.

*Розробив автор.

ВИСНОВКИ

На підставі результатів комплексного дослідження механізму державної політики інноваційного розвитку економіки України можна зробити наступні висновки теоретичного та практичного характеру:

1. Інновація – це комерційне застосування нових більш продуктивних технологій, які суттєво змінюють обсяги, структуру та якість виробництва і споживання; вони існують у формі нових чи вдосконалених товарів чи послуг (інновація – продукт) та технологічних процесів (інновація – процес).

2. У теперішніх умовах, основою розроблення та здійснення державної інноваційної політики є такі складові: інноваційні прогнози, інноваційні стратегії, інноваційні програми, інноваційні проекти, інноваційні фонди, страхування інноваційних ризиків та державна експертиза та державна реєстрація інноваційних проектів уповноваженими органами.

3. Так, в Україні фінансовим джерелом, що забезпечує поштовх до втілення великомасштабних науково-технічних проектів, є кошти державного бюджету, за рахунок яких виконуються цільові, комплексні програми через *НАН* України, вузи, високотехнологічний комплекс, які дають змогу здійснювати дослідження, підприємствам на їх основі створювати високотехнологічну продукцію та в подальшому запроваджувати її у серійне виробництво для реалізації на ринках збуту.

4. Порівняно з 2005 роком у 2015 році відбулось збільшення у відсотковому виразі числа організацій державного сектору та сектору вищої освіти на 11,09% та 4,05% відповідно, підприємницький ж сектор проявив тенденції до скорочення і становив 40,29%, що на 15,14% менше, ніж у 2005 році. В Україні спостерігається погіршення основного індикатора розвитку наукової сфери – показника наукоємності ВВП, який з 2005 по 2015 роки зменшився з 0,99% до 0,62 % відповідно і тим самим вплинув на зміну економічної функції науки на пізнавальну. У 2015 році порівняно з 2005 роком відбулося збільшення загального обсягу фінансування внутрішніх витрат на

виконання наукових та науково-технічних робіт майже у 2,4 рази, а також спостерігається суттєве зменшення фінансування наукової і науково-технічної діяльності за рахунок коштів замовників підприємств, організацій України.

5. За досліджуваний період 2005 – 2015 рр., кількість підприємств, що впроваджували інновації, хоч і впала на 30,9 % з причин, що відображені вище, зате рівень їхньої інноваційної активності зріс до 17,3 % (з 11,9 % у 2005 році). Основним джерелом фінансування інновацій у промисловості є власні кошти підприємств, частка яких у загальному обсязі в 2015 році становила 97,2 %.

6. Україна в світлі індикаторів інноваційного табло Євросоюзу має статус „Інноватор, що формується”, а за Глобальним інноваційним індексом 2015 – займає 64 місце з 141 країни. За даними обстеження 2012–2014 рр. найвищий рівень інноваційної активності спостерігався на підприємствах Рівненської, Івано-Франківської та Харківської областей.

7. Проблеми та механізм стимулювання інноваційного розвитку економіки України можна виокремити в окремі 3 напрями: фінансування, інноваційне підприємництво та його державне регулювання, організаційне та інфраструктурне забезпечення.

8. У Закарпатській області підприємств та організацій, що займалися виконанням наукових та науково-технічних робіт за досліджуваний період 2005 – 2015 рр. скоротилась більш, ніж у двічі. Загальний обсяг фінансування внутрішніх витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт власними силами наукових організацій у 2015 зріс більш, ніж у 2,5 рази порівняно з 2005 роком. За аналізований період, кількість підприємств, що займалися інноваційною діяльністю зменшилась майже у 2 рази. Обсяг реалізованої інноваційної продукції склав 583,2 млн. грн., з якої 72,8 % реалізовано за межі України та даний тренд простежується протягом майже всього досліджуваного періоду.

З'ясовано та надано характеристику елементам інноваційної інфраструктури області, надано пропозиції щодо подальшого розвитку інноваційної діяльності в регіоні.

Перелік використаної літератури

1. Dutta S. TheGlobalInnovationIndex 2012: StrongerInnovationLinkagesforGlobalGrowth / S. Dutta. – Geneva: TheWorldIntellectualPropertyOrganization, 2012. – P. 464 / с.308
2. Dutta S. TheGlobalInnovationIndex 2013: TheLocal Dynamics ofInnovation / S. Dutta, B. Lanvin. – Geneva: TheWorldIntellectualPropertyOrganization, 2013. – P. 417 / с.261
3. Dutta S. TheGlobalInnovationIndex 2014: TheGlobalInnovationIndex 2014: TheHumanFactorinInnovation / S. Dutta, B. Lanvin, S. Wunsch-Vincent. – Geneva: TheWorldIntellectualPropertyOrganization, 2014. – P. 429 /с.272
4. Dutta S. TheGlobalInnovationIndex 2015: EffectiveInnovationPoliciesforDevelopment / S. Dutta, B. Lanvin, S. Wunsch-Vincent. – Geneva: TheWorldIntellectualPropertyOrganization, 2015. – P. 453 / с.292
5. Ezell S. ContributorsandDetractors: RankingCountries'ImpactonGlobalInnovation / S. Ezell, A. Nager, R. Atkinson. // ITIF (InformationTechnology&InnovationFoundation). – 2016. – P. 3–111.
6. Grossdomesticexpenditureon R&D (GERD) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:
http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=t2020_20.
7. Grossdomesticspendingon R&D [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://data.oecd.org/rd/gross-domestic-spending-on-r-d.htm>.
8. HORIZON 2020 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://ncp-uzhnu.net.ua/?page_id=30.
9. OECD Science, TechnologyandInnovation Outlook 2016 [Електронний ресурс] // OECD Publishing. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/science-and->

technology/oecd-science-technology-and-innovation-outlook-2016_sti_in_outlook-2016-en#page164.

10. Валовойвнутренний продукт Украины [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://index.minfin.com.ua/index/gdp/>.

11. Відділ патентно-ліцензійного забезпечення та комерціалізації [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.uzhnu.edu.ua/uk/cat/ndch-dep_patent.

12. Волынкина М. В. Правовоеерегулированиеинновационнойдеятельности: проблемытеории / М. В. Волынкина. – М.: Аспект Пресс, 2007. – 192 с.

13. Грибанов Д. В. Проблемы и перспективыразвитиягосударственнойинновационнойполитикиРоссийскойФедерации / Д. В. Грибанов. // Национальныеинтересы: приоритеты и безопасность. – 2011. – №28. – С. 8–17.

14. Гураль Л. Україна у світових рейтингах: Глобальний інноваційний індекс [Електронний ресурс] / Л. Гураль. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://informal.com.ua/ratings/ukrajina-u-svitovyh-rejtynhah-hlobalnyj-innovatsijnyj-indeks/>.

15. Закон України „Про авторське право і суміжні права” [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.

16. Закон України „Про інвестиційну діяльність” [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.

17. Закон України „Про інноваційну діяльність” [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.

18. Закон України „Про наукову і науково-технічну діяльність” [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/848-19>.

19. Закон України „Про наукову і науково-технічну експертизу” [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/51/95-%D0%B2%D1%80>.

20. Закон України „Про охорону прав на винаходи і корисні моделі” [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3687-12>.
21. Закон України „Про охорону прав на знаки для товарів і послуг” [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3689-12>.
22. Закон України „Про охорону прав на промислові зразки” [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ru/3688-12>.
23. Закон України „Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем” [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/621/97-%D0%B2%D1%80>.
24. Закон України „Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні” [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>.
25. Закон України „Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків” [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/991-14>.
26. Індустріальний парк „Соломоново” [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.sezparkservice.com/sps_ua/.
27. Інноваційна політика: європейський досвід і рекомендації для України. Том 3. Інновації в Україні: пропозиції до політичних заходів – К.: Фенікс, 2011. – 76 с. – (проект ЄС „Вдосконалення стратегій, політики та регулювання інновацій в Україні”)
28. Інноваційна Україна 2020 : національна доповідь / [В. М. Геец, А. І. Даниленко, Е. М. Лібанова та ін.]. – К.: НАН України, 2015. – 336 с.
29. Інноваційний розвиток підприємства. Навчальний посібник / П. П. Микитюк, Ж. Л. Крисько, О. Ф. Овсянюк-Бердадіна, С. М. Скочиляс. – Тернопіль: ПП „ПринтерІнформ”, 2015. – 224 с.

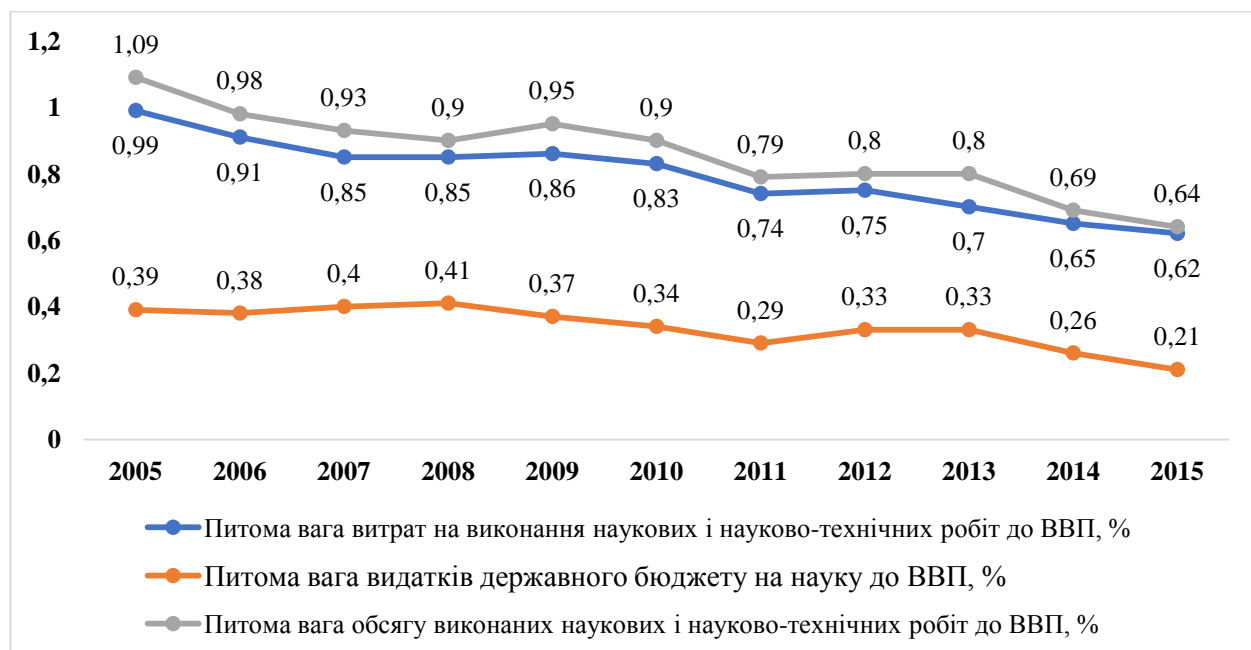
30. Казанцева А. К. Основы инновационного менеджмента. Теория и практика / А. К. Казанцева, Л. Э. Миндели. – М.: ЗАО „Издательство „Экономика”, 2004. – 518 с.
31. Куценко Т.М. Теоретичні основи формування стратегії інноваційного розвитку в контексті інтенсифікації інноваційних процесів / Т.М. Куценко. // Науковий журнал СумДУ „Маркетинг і менеджмент інновацій”. – 2012. – №4. – С. 310.
32. Лігоненко Л. О. Оцінка інноваційності економіки України в міжнародних рейтингах / Л. О. Лігоненко. // Вісник КНТЕУ. – 2012. – №3. – С. 5–22.
33. Мікловда В. П. Можливості та обструкції розвитку інноваційного потенціалу Закарпаття як фактора регіональної конкурентоспроможності / В. П. Мікловда, Н. Ю. Кубіній, С. І. Мошак. // Економіка промисловості. – 2015. – №1. – С. 31–39.
34. Нагорняк В. Роль державної інноваційної політики у забезпеченні розвитку економіки України [Електронний ресурс] / В. Нагорняк, Ю. Вовк // Соціально-економічні проблеми і держава. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2012/12ngsreu.pdf>.
35. Наказ Державної служби статистики України „Методика розрахунку сумарного індексу інновацій” 28.12.2015 № 368 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://ukrstat.gov.ua/metod_polog/metod_doc/2015/368/met_rsii.zip.
36. Наукова та інноваційна діяльність області у 2015 році. Статистичний збірник // [Відпов. за випуск Л.Б. Антошик]. – К.: Головне управління статистики у Закарпатській області, 2016. – С. 112.
37. Наукова та інноваційна діяльність України у 2009 році. Статистичний збірник // [Відпов. за випуск І.В. Калачова]. – К.: ДП „Інформаційно-видавничий центр Держкомстату України”, 2010. – С. 347.
38. Наукова та інноваційна діяльність України у 2010 році. Статистичний збірник // [Відпов. за випуск І.В. Калачова]. – К.: ДП „Інформаційно-видавничий центр Держкомстату України”, 2011. – С. 282.

39. Наукова та інноваційна діяльність України у 2011 році. Статистичний збірник // [Відпов. за випуск І.В. Калачова]. – К.: ДП „Інформаційно-видавничий центр Держкомстату України”, 2012. – С. 305.
40. Наукова та інноваційна діяльність України у 2012 році. Статистичний збірник // [Відпов. за випуск І.В. Калачова]. – К.: ДП „Інформаційно-видавничий центр Держкомстату України”, 2013. – С. 287.
41. Наукова та інноваційна діяльність України у 2013 році. Статистичний збірник // [Відпов. за випуск О.О. Кармазіна]. – К.: ДП „Інформаційно-видавничий центр Держкомстату України”, 2014. – С. 314.
42. Наукова та інноваційна діяльність України у 2014 році. Статистичний збірник // [Відпов. за випуск О.О. Кармазіна]. – К.: ДП „Інформаційно-видавничий центр Держкомстату України”, 2015. – С. 255.
43. Наукова та інноваційна діяльність України у 2015 році. Статистичний збірник // [Відпов. за випуск О.О. Кармазіна]. – К.: ДП „Інформаційно-видавничий центр Держкомстату України”, 2016. – С. 257.
44. Науковці Ужгородського національного та Кошицького технічного університетів домовилися формувати „Українсько-словацький міжнародний центр інновацій і трансферу технологій” [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.uzhnu.edu.ua/uk/news/naukovtsi-uzhgorodskogo-ta-koshitskogo-universitetiv-domovilisya.htm>.
45. Национальная экономика Беларуси / [В. Н. Шимов, Я. М. Александрович, А. В. Богданович та ін.]. – Минск: БГЭУ, 2006. – 751 с.
46. Полякова О. Ю. Україна: реанімація інновацій / О. Ю. Полякова, В. О. Шликова. // Бізнес Інформ. – 2017. – №3. – С. 123–129.
47. Постанова Кабінету Міністрів України „Деякі питання визначення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня на 2012-2016 роки” [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/397-2012-%D0%BF>.

48. Постанова Кабінету Міністрів України „Питання Державної інноваційної фінансово-кредитної установи” [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/979-2000-%D0%BF>.
49. Постанова Кабінету Міністрів України „Про Державний фонд фундаментальних досліджень” [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1717-2001-%D0%BF>.
50. Постанова Кабінету Міністрів України „Про затвердження Порядку формування і виконання замовлення на проведення наукових досліджень і розробок, проектних та конструкторських робіт за рахунок коштів державного бюджету” [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1084-2004-%D0%BF?chk=4%2FUMfPEGznhhUF8.ZiePnC3XHI4Fos80msh8Ie6>.
51. Пригожин А. И. Нововведения: стимулы и препятствия / А. И. Пригожин. – М.: Политиздат, 1989. – 272 с.
52. Рішення Закарпатської обласної ради 21.03.2013 № 683 „Про програму створення Наукового парку „Ужгородський національний університет” [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakarpat-rada.gov.ua/normatyvni-dokumenty/rishennya-rady/vi-sklykannya/13-sesiya-21-03-2013/>.
53. Рішення Закарпатської обласної ради 06.03.2015 № 1220 „Про Регіональну стратегію розвитку Закарпатської області на період до 2020 року” [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakarpat-rada.gov.ua/normatyvni-dokumenty/rishennya-rady/vi-sklykannya/21-sesiya-06-03-2015/>.
54. Рішенням Закарпатської обласної ради 22.12.2016 № 607 „Про Програму розвитку малого і середнього підприємництва в області на 2017 – 2018 роки” [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakarpat-rada.gov.ua/normatyvni-dokumenty/rishennya-rady/vii-sklykannya/5-sesiya-iii-zasidannya-07-12-2016/>.

55. Санто Б. Инновация и глобальный интеллектualизм / Б. Санто // Инновации. – 2006. – № 9. – С. 32–44.
56. Святогор В. В. Концептуальні підходи до визначення сутності інновацій / В. В. Святогор. // Науковий вісник УжНУ. Серія „Економіка”. – 2016. – №48. – С. 41–46.
57. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів (проект) [Електронний ресурс] // Парламентське видавництво. – 2009. – Режим доступу до ресурсу: <http://kno.rada.gov.ua/komosviti/doccatalog/document?id=48719>.
58. Харів П. С. Інноваційна діяльність підприємства та економічна оцінка інноваційних процесів. / П. С. Харів. – Тернопіль: Економічна думка, 2003. – 324 с.
59. Хучек М. Социально-экономическое содержание инноваций на предприятии // Вестник Московского университета. Серия экономика. – 1995. – №1. – С. 62 – 71.
60. Центр інновацій та розвитку [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.uzhnu.edu.ua/uk/cat/deps-ndc_innov_rozv.

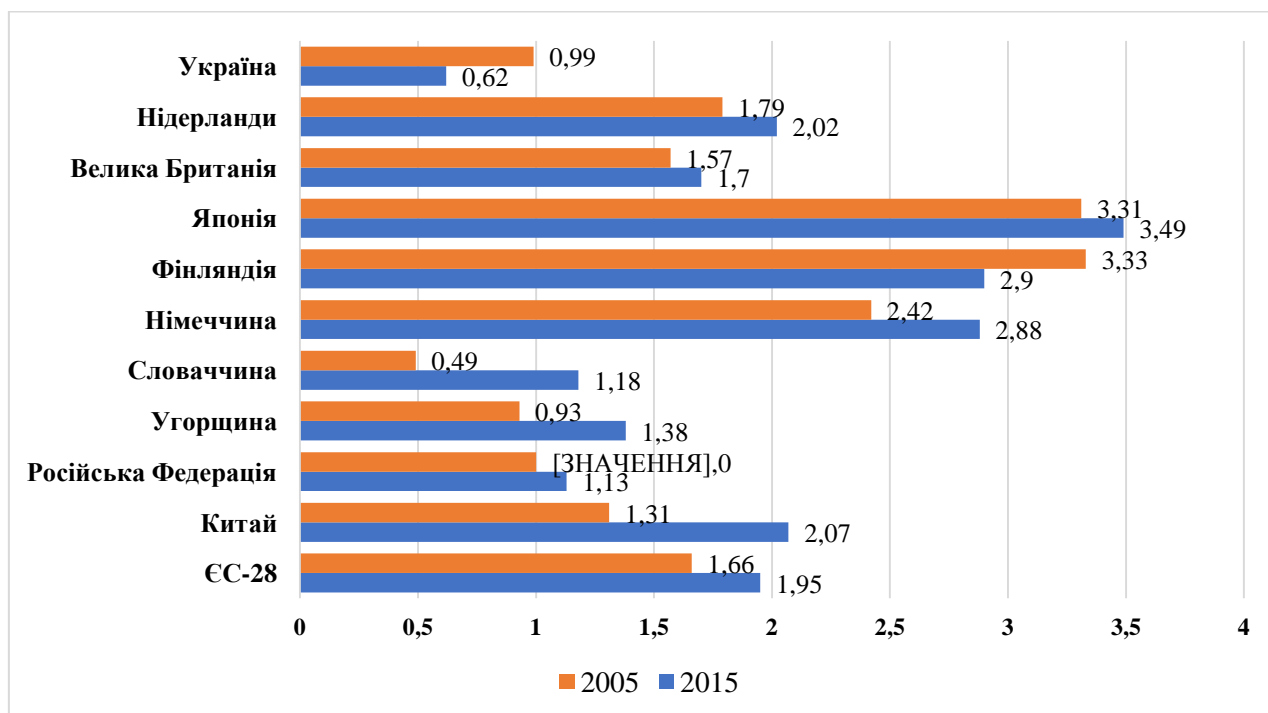
ДОДАТОК 1

Рис. 2.1. Динаміка питомих витрат на виконання наукових і науково-технічних робіт, питомих витрат державного бюджету на науку, питомих витрат обсягу виконаних наукових та науково-технічних робіт у ВВП за 2005 – 2015 роки, %*

*Розробив автор, базуючись на [37-43]

ДОДАТОК 2

Рис. Витрати на дослідження і розробки у % ВВП окремих країн світу*
 *Розробив автор, базуючись на [7]

ДОДАТОК 3

Структура фінансування наукової і науково-технічної діяльності за джерелами за період 2005 – 2015 рр., млн. грн., %

Роки	Кошти державного бюджету (КДБ)		Кошти замовників підприємств, організацій України (КЗУ)		Кошти замовників іноземних держав (КЗІД)		Власні кошти (ВК)		Кошти інших джерел (КІД)		Всього
	Абсолютний показник (млн. грн)	Відносний показник (%)	Абсолютний показник (млн. грн)	Відносний показник (%)	Абсолютний показник (млн. грн)	Відносний показник (%)	Абсолютний показник (млн. грн)	Відносний показник (%)	Абсолютний показник (млн. грн)	Відносний показник (%)	
2005	1711,2	33,16	1680,1	32,56	1258	24,38	338,5	6,56	172,6	3,34	5160,4
2006	2017,4	39,06	1563,3	30,27	1000,9	19,38	462,7	8,96	120,1	2,33	5164,4
2007	2815,4	45,78	1725,7	28,06	978,7	15,92	521,1	8,47	108,3	1,76	6149,2
2008	3909,8	48,72	2072,2	25,82	1254,9	15,64	592,5	7,38	195,4	2,43	8024,8
2009	3398,6	43,45	1870,8	23,92	1743,4	22,29	629,4	8,05	180,0	2,30	7822,2
2010	3704,3	41,18	1961,2	21,80	2315,9	25,74	872,0	9,69	142,5	1,58	8995,9
2011	3859,7	40,24	2285,9	23,83	2478,1	25,84	841,8	8,78	125,9	1,31	9591,4
2012	4709,1	44,60	2458,4	23,28	2045,0	19,37	1121,3	10,62	224,7	2,13	10558,5
2013	4762,1	42,67	2306,6	20,67	2411,5	21,61	1466,6	13,14	214,3	1,92	11161,1
2014	4021,5	38,97	2152,4	20,86	2043,0	19,80	1927,8	18,68	175,6	1,70	10320,3
2015	4253,7	34,80	2456,9	20,10	2224,6	18,20	3006,9	24,60	281,1	2,30	12223,2

*Розробив автор, базуючись на [37-43]

ДОДАТОК 4

**Динаміка показників інноваційної діяльності промисловості України
за 2005 – 2015 рр., од., млн. грн., %**

Показники	Роки										
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Кількість підприємств, що впроваджували інновації, од. / % до загальної кількості промислових підприємств	810 8,2	999 10,0	1186 11,5	1160 10,8	1180 10,7	1217 11,5	1327 12,8	1371 13,6	1312 12,9	1208 12,1	723 15,2
Загальний обсяг фінансування інноваційної діяльності, млн. грн.	5751,6	6160	10821	11994,2	7949,9	8045,5	14333,9	11480,6	9562,6	7695,9	13813,7
Освоєно виробництво інноваційних видів продукції, найменувань, од.	3152	2408	2526	2446	2685	2408	3238	3403	3138	3661	3136
з них нових видів техніки, од.	657	786	881	758	641	663	897	942	809	1314	966
Обсяг реалізованої інноваційної продукції, млн. грн. / % до загального обсягу реалізованої промислової продукції	24995,4 6,5	30892,7 6,7	40188 6,7	45830,2 5,9	31432,3 4,8	33697,6 3,8	42386,7 3,8	36157,7 3,3	35891,6 3,3	25669,0 2,5	23050,1 1,4
Обсяг реалізованої інноваційної продукції за межами України, млн. грн. / % до загального обсягу реалізованої інноваційної продукції	12494,8 50,0	12797,0 41,4	14666,6 36,5	23633,1 51,6	13200,9 42,0	13713,0 40,7	12630,6 29,8	13354,9 36,9	16053,4 44,8	7486,4 29,2	10843,8 47,0

*Розробив автор, базуючись на [37-43]

ДОДАТОК 5

**Фактори інноваційного потенціалу національної економіки
(згідно запропонованої гіпотези), тис. грн.***

Роки	Y	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	Розрахункове значення
2005	441452000,0	5160399,8	338484,8	2406860,4	5751562,9	5045390,9	24995377,0	476142216,3
2006	544153000,0	5164434,9	462653,1	2741607,0	6159950,4	5211354,0	30892704,7	531742586,4
2007	720731000,0	6149231,5	521078,7	3303120,0	10821016,6	7969681,5	40188016,6	684725660,5
2008	948056000,0	8024758,9	592523,9	4088177,9	11994224,8	7263985,2	45830161,0	980369973,6
2009	913345000,0	7822209,8	629376,8	4215865,1	7949907,9	5169379,5	31432251,9	893415122,6
2010	1082569000,0	8995893,9	872033,7	5037008,9	8045495,2	4775235,7	33697574,4	1113776332,5
2011	1302079000,0	9591349,5	841780,3	4985933,0	14333891,9	7585550,7	42386722,5	1311316527,8
2012	1411238000,0	10558480,1	1121251,4	5369899,9	11480562,8	7335852,7	36157725,6	1362582512,3
2013	1454931000,0	11161064,4	1466605,9	5772843,0	9562626,0	6973435,8	35891639,7	1476632178,1
2014	1586915000,0	10320327,9	1927807,3	5341471,4	7695892,3	6540272,0	25669001,9	1558668425,3
2015	1988544000,0	12223157,6	3003573,5	6522946,3	13813674,4	13427034,7	23050092,9	2004641464,5

*Розробив автор, базуючись на [10; 37-43]

ДОДАТОК 6

**Фінансування інноваційної діяльності у промисловості України за
джерелами, млн грн., %***

Показники	Роки										
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Усього, у т.ч. за рахунок коштів:	5751,6 100	6160 100	10821 100	11994,2 100	7949,9 100	8045,5 100	14333,9 100	11480,6 100	9562,6 100	7695,9 100	13813,7 100
власних	5045,4 87,7	5211,4 84,6	7969,7 73,7	7264,0 60,6	5169,4 65,0	4775,2 59,3	7585,5 52,9	7335,9 63,9	6973,3 72,9	6540,3 85,0	13427,1 97,2
держбюджету	28,1 0,5	114,4 1,9	144,8 1,3	336,9 2,8	127,0 1,6	87,0 1,1	149,2 1,0	224,3 2,0	24,7 0,3	344,1 4,5	55,1 0,4
місцевих бюджетів	14,9 0,3	14,0 0,2	7,3 0,1	15,8 0,1	7,4 0,1	5,7 0,1	12,3 0,1	17,6 0,1	157,7 1,6	5,7 0,1	38,4 0,3
позабюджетних фондів	0,3 0,0	0,2 0,0	0,1 0,0	0,0 0,0	1,7 0,0	0,9 0,0	0,5 0,0	0,3 0,0	2,2 0,0	32,9 0,4	1,4 0,0
вітчизняних інвесторів	79,6 1,4	26,3 0,4	26,2 0,2	169,5 1,4	31,0 0,4	31,0 0,4	45,4 0,3	154,4 1,3	123,7 1,3	8,2 0,1	74,3 0,6
іноземних інвесторів	157,9 2,7	176,2 2,9	321,8 3,0	115,4 1,0	1512,9 19,0	2411,4 30,0	56,9 0,4	994,7 8,7	1253,2 13,1	138,7 1,8	58,6 0,4
кредитів	409,7 7,1	522,5 8,5	2000,7 18,5	4045,0 33,7	941,6 11,8	626,1 7,8	5489,5 38,3	2407,7 21,0	630,2 6,6	561,1 7,3	113,7 0,8
інших джерел	15,7 0,3	95,0 1,5	350,4 3,2	47,6 0,4	158,9 2,1	108,2 1,3	994,6 7,0	345,7 3,0	397,6 4,2	64,9 0,8	45,1 0,3

*Розробив автор, базуючись на [37-43]

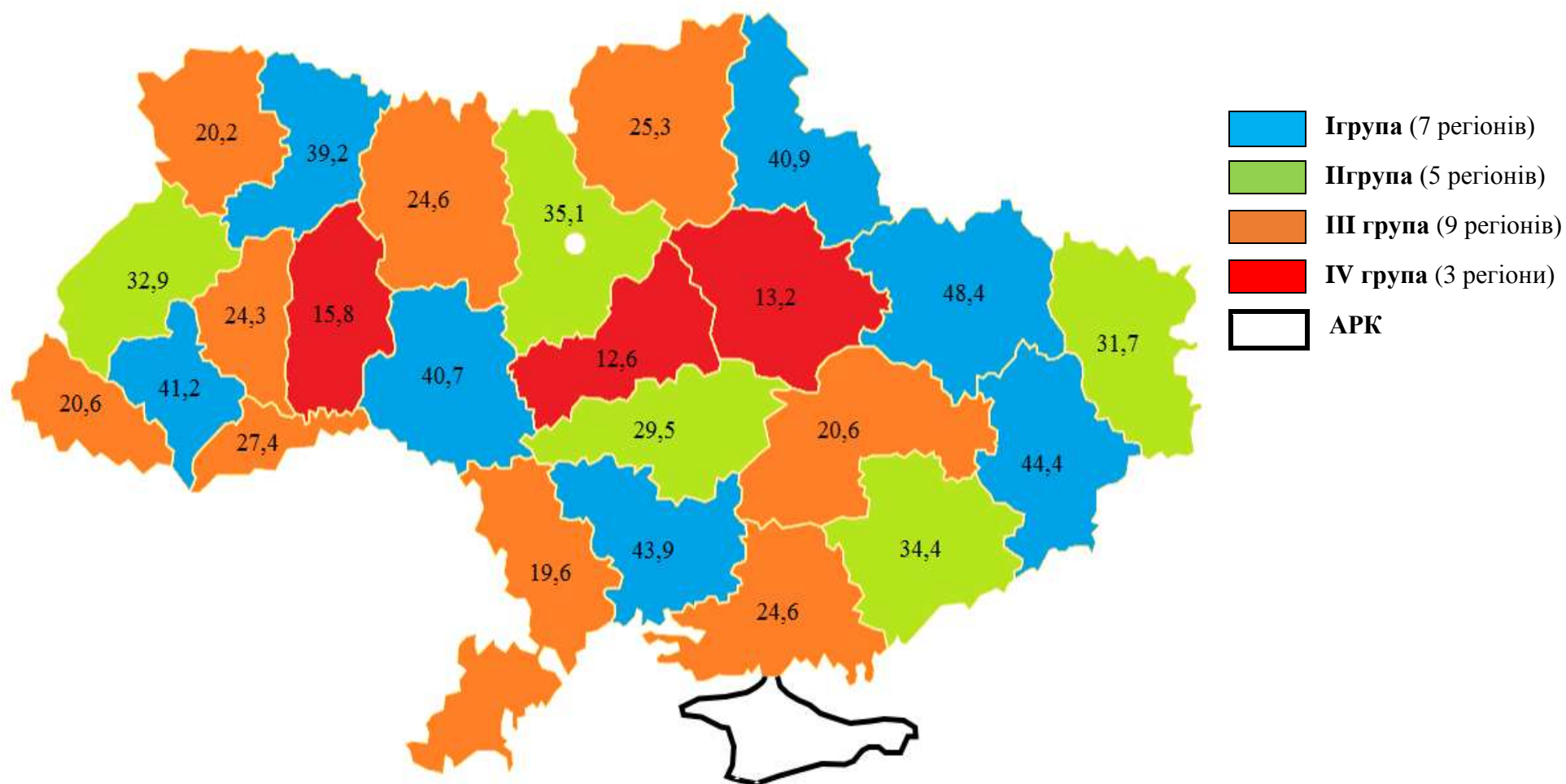
ДОДАТОК 7

**Оцінка складових глобального інноваційного індексу України
за 2012 – 2015 рр., бал, місце***

№	Складові інноваційного потенціалу країни	Роки							
		2012		2013		2014		2015	
		бал	місце	бал	місце	бал	місце	бал	місце
		(1 - 100)	(1 - 141)	(1 - 100)	(1 - 142)	(1 - 100)	(1 - 143)	(1 - 100)	(1 - 141)
Складові вхідного під-індексу (ресурси інновацій), які оцінюють сучасний стан інноваційного потенціалу країни									
1	Інститути (політична кон'юнктура, законодавча база, базнес-середовище)	40	117	51,4	105	52,9	103	52,2	98
2	Людський капітал і наука (освіта, вища освіта, наукові дослідження та розробки)	42,2	48	37,9	44	36,6	45	40,4	36
3	Інфраструктура (інформаційно-комунікаційні технології, основна інфраструктура, екологічна стійкість)	27,1	98	26	91	27,1	107	26,3	112
4	Розвиток внутрішнього ринку (кредити, інвестиції, торгівля та конкуренція)	38,7	68	44	82	45,1	90	43,9	89
5	Розвиток бізнесу (знання працівників, інноваційні зв'язки, придбання знань)	42,3	51	30,2	79	29,1	87	32,4	78
Середній бал вхідного під-індексу		38	78	37,91	83	38,15	88	39,1	84
Складові вихідного під-індексу (результати інновацій), які оцінюють фактичну реалізацію інноваційного потенціалу в процесі практичної діяльності									
6	Розвиток технологій та економіки знань (створення знань, вплив знань, поширення знань)	39,2	30	32	45	38,2	32	36,4	34
7	Результати творчої діяльності (нематеріальні активи, творчі товари та послуги, онлайн-творчість)	29,2	83	35,3	81	30,6	77	31,3	75
Середній бал вихідного під-індексу		34,2	47	33,65	58	34,37	46	33,9	47
Ефективність інновацій		0,9	14	0,9	31	0,9	14	0,9	15
Глобальний інноваційний індекс		36,1	63	35,78	71	36,26	63	36,5	64

*Розробив автор, базуючись на [1, 308; 2, 261; 3, 272; 4, 292]

ДОДАТОК 8

Рис. Розподіл регіонів України за показником Сумарного індексу інновацій (2012 – 2014 рр.),%*

*Розробив автор, базуючись на [43]

Розрахунки проведені без тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим у зв'язку з відсутністю інформації

**Структура фінансування наукової і науково-технічної діяльності
Закарпатської області за джерелами за період 2005 – 2015 рр., тис. грн., %**

Роки	Кошти державного бюджету (КДБ)		Позабюджетні кошти (ПК)		Кошти іноземних джерел (КІД)		Власні кошти (ВК)		Кошти інших джерел (КІД)		Всього
	Абсолютний показник (млн. грн)	Відносний показник (%)	Абсолютний показник (млн. грн)	Відносний показник (%)	Абсолютний показник (млн. грн)	Відносний показник (%)	Абсолютний показник (млн. грн)	Відносний показник (%)	Абсолютний показник (млн. грн)	Відносний показник (%)	
2005	11618,9	72,0	105,1	07	X	X	3222,4	19,9	1198,3	7,4	16144,7
2006	14053,8	80,6	141,3	0,8	62,9	0,4	2883,4	16,5	298,8	1,7	17440,2
2007	14736,4	85,8	135,1	0,8	57,4	0,3	2011,2	11,7	240,2	1,4	17180,3
2008	19985,2	86,4	168,6	0,7	56,8	0,3	2577,7	11,1	339,9	1,5	23128,2
2009	18965,2	88,6	224,1	1,1	334,1	1,5	1719,9	8,0	168,9	0,8	21412,2
2010	22572,4	89,4	X	X	989,2	3,9	1210,0	4,8	482,4	1,9	25254,0
2011	28792,6	91,2	X	X	532,2	1,7	1839,2	5,8	437,2	1,4	31601,2
2012	32472,4	90,9	X	X	309,2	0,9	2237,4	6,3	694,6	1,9	35713,3
2013	33195,2	89,6	X	X	843,8	2,3	2611,5	7,1	333,9	1,0	36984,4
2014	28979,5	89,2	X	X	1280,1	3,9	1946,7	6,0	280,6	0,9	32486,9
2015	28340,2	70,1	X	X	X	X	3050,0	7,5	9062,1	22,4	40452,3

*Розробив автор, базуючись на [36]

ДОДАТОК 10

**Динаміка показників інноваційної діяльності промисловості
Закарпатської області за 2005 – 2015 рр., од., тис. грн., %**

Показники	Роки										
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Кількість підприємств, що впроваджували інновації, од. / % до загальної кількості промислових підприємств	16 9,2	28 9,1	23 7,2	26 10,2	24 9,1	23 9,2	13 8,5	14 6,6	12 5,5	12 4,5	11 8,0
Місце серед областей України за кількістю підприємств, що впроваджували інновації	17	12	18	19	21	22	24	24	24	23	21
Загальний обсяг фінансування інноваційної діяльності, тис. грн.	6031,5	14031,0	40702,7	14020,0	39317,3	72615,4	31336,6	32769,1	25026,7	16576,1	22530,6
Місце серед областей України за загальним обсягом фінансування інноваційної діяльності	23	23	21	24	23	17	24	23	22	23	21
Освоєно виробництво інноваційних видів продукції, найменувань, од.	33	34	54	22	11	16	14	11	20	8	9
з них нових видів техніки, од.	2	8	4	4	3	1	2	1	6	X	1
Обсяг реалізованої інноваційної продукції, тис. грн. / % до загального обсягу реалізованої промислової продукції	100270,1 3,5	153769,2 3,6	114722,1 3,2	151959,9 2,3	445416,4 9,1	878597,8 14,4	918513,8 11,9	1052479,7 13,4	1363892,4 15,5	837562,5 8,4	583169,7 4,6
Місце серед областей України за обсягом реалізованої інноваційної продукції	20	19	21	21	14	10	10	9	8	9	9
Обсяг реалізованої інноваційної продукції за межі України, тис. грн. / % до загального обсягу реалізованої інноваційної продукції	79308,9 79,1	102381,1 66,6	85165,9 74,2	76139,7 50,1	391775,6 88,0	811953,3 92,4	863450,4 94,0	958065,3 91,0	364268,4 26,7	238363,8 28,5	424384,1 72,8

*Розробив автор, базуючись на [37-43]